

Микола П. Денисенко

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено теоретичні підходи до трактування сутності «іноземних інвестицій» вітчизняними та зарубіжними науковцями. Надано авторське визначення іноземних інвестицій як економічної категорії. Проаналізовано інвестиційну привабливість України, а також розглянуто заходи з активізації іноземного інвестування.

Ключові слова: іноземні інвестиції; інвестиційний клімат; інвестиційна привабливість країни.

Рис. 1. Табл. 2. Літ. 21.

Николай П. Денисенко

ИНОСТРАННОЕ ИНВЕСТИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье исследованы теоретические подходы к трактовке сущности «иностранных инвестиций» отечественными и зарубежными учеными. Приведено авторское определение иностранных инвестиций как экономической категории. Проанализирована инвестиционная привлекательность Украины, а также рассмотрены мероприятия по активизации иностранного инвестирования.

Ключевые слова: иностранные инвестиции; инвестиционный климат; инвестиционная привлекательность страны.

Mykola P. Denysenko¹

FOREIGN INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF UKRAINE

The article outlines the theoretical approaches of national and foreign researchers to the interpretation of the essence of "foreign investment". The author's definition of foreign investment as an economic category is presented. The author analyses the investment attractiveness of Ukraine as well as the measures boosting foreign investments.

Keywords: foreign investment; investment climate; investment attractiveness of a country.

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить, що країни не в змозі ефективно розвивати свою економіку без залучення іноземного інвестиційного капіталу. Періоди найважливіших темпів піднесення економік країн США, Японії, ФРН, Великої Британії, Франції в усіх випадках мали місце після періодів найбільшої інвестиційної активності. Внаслідок підвищення інвестиційної активності з'явилися й такі нові індустріальні країни Азії, як Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Таїланд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження проблем іноземного інвестування в контексті забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та підвищення ролі держави в управлінні інвестиціями зробили вітчизняні і зарубіжні науковці, зокрема, О.В. Гаврилюк [3], В.Г. Герзанич [4], Т.А. Говорушко [5], А.Ю. Єгоров [6], Дж. Даннінг [19], О.Р. Кібенко [7], В.М. Косак [8], Н.І. Обушна [5], О.П. Свідер [14], С.М. Тесля [15], С. Хаймер [20], Н.А. Хрущ [16], А.В. Череп [17].

Невирішені раніше частини проблеми. Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень з іноземного інвестування в науковій літературі не існує чіткого визначення термінів: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість країни. Достатньою мірою не досліджено заходи з активізації іноземного інвестування в економіку України.

¹ Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine.

Мета дослідження. Визначити сутність іноземних інвестицій та інвестиційної привабливості країни; виявити фактори, що суттєво впливають на процес прийняття інвестором рішення щодо вкладення інвестицій в країну та розглянути пропозиції з активізації іноземного інвестування.

Основні результати дослідження. Активізація інвестиційного процесу є ключовою ланкою економічного зростання та збалансування макроструктури держави, оскільки іноземний капітал дозволяє вирішувати важливі боргові, промислові та соціальні проблеми постіндустріальної економіки.

Зростання ролі іноземних інвестицій у сучасних процесах глобалізації економічного бізнес-простору, активної реалізації євроінтеграційної політики в Україні обумовлює науково-практичну необхідність дослідження діалектичного розвитку поняття «іноземні інвестиції».

Україна не може вийти з кризового стану за рахунок лише власних сил і коштів. Необхідний інтенсивний перехід до конкурентоспроможної моделі національної економіки, що потребує співробітництва зі світовою системою господарювання, в якій іноземні інвестиції є важливим економічним важелем.

Створення відкритої, орієнтованої на експорт моделі економіки значною мірою залежить від рівня активності іноземних інвесторів на території України, інтенсивності міжнародного руху капіталів і поділу праці. Згідно з розрахунками вітчизняних економістів, орієнтація лише на внутрішні резерви може призвести до того, що період відродження української економіки триватиме понад 20 років. Водночас потреба в кредитних ресурсах тільки для підтримки датованих галузей більш ніж утричі перевищує кредитні можливості України.

Як в міжнародній практиці, так і серед вітчизняних вчених-економістів триває дискусія щодо визначення змісту поняття «іноземні інвестиції». Запропоновано чимало визначень іноземних інвестицій, кожне з них детальніше характеризує той або інший аспект сутності досліджуваного явища.

Існує суперечність відносно того, чи є іноземні інвестиції економічною категорією, певними цінностями або капіталом. Тому доцільно провести критичний аналіз основних підходів до трактування сутності терміну «іноземні інвестиції» (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення поняття «іноземні інвестиції» у вітчизняній і зарубіжній літературі, авторське групування

Автори та джерело	Визначення поняття
I. Автори, що розглядають іноземні інвестиції як категорію	
Еталонне визначення ОЕСР для іноземних прямих інвестицій [21]	Прямі інвестиції визначають як категорію міжнародних інвестицій, здійснених резидентом в одній країні (прямим інвестором) з метою реалізації своєї довготривалої заінтересованості в підприємстві (реципієнту прямих інвестицій), яке є резидентом країни, відмінної від країни місцезнаходження прямого інвестора.
О.В. Гаврилюк [3]	Іноземні інвестиції належать до об'єктивних економічних категорій, що відображають поглиблення інтернаціоналізації господарського життя. В основі іноземного інвестування перебуває сукупність відносин між економічними суб'єктами, розташованих по обидва боки кордону, з приводу реалізації економічних інтересів, які пов'язують їх та окремі національні господарства.

Продовження табл. 1

Автори та джерело	Визначення поняття
О.В. Шевченко [18]	Уточнено визначення іноземних інвестицій як економічної категорії, що характеризує систему економічних відносин, що виникають в процесі залучення майнових і інтелектуальних цінностей зарубіжної держави, іноземних юридичних і фізичних осіб і спрямовування їх на створення нових підприємств, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій та інших цінних паперів і активів.
А.Ю. Єгоров [6]	Іноземні інвестиції – це специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни та їх споживачами (фірмами, домогосподарствами) з іншої.
А.С. Магла-перідзе [9]	Іноземні інвестиції – це економічна категорія розширеного відтворення, яка є основним інструментом формування мікро- та макроекономічних пропорцій і визначає темпи економічного росту.
II. Автори, що розглядають іноземні інвестиції як цінності	
Закон України «Про режим іноземного інвестування» [1]	Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.
О.Р. Кібенко [7]	Іноземні інвестиції – цінності, що мають ринкову вартість, вкладені іноземним інвестором на території України у передбачених законом формах на тривалий термін з метою отримання прибутку (доходу) від їх використання у господарській діяльності, здійснюваній самим іноземним інвестором або іншими суб'єктами інвестиційної діяльності, а також права іноземного інвестора, що впливають з такого вкладення.
І.Л. Сазонець, В.А. Федорова [13]	Іноземні інвестиції – це всі види цінностей, які вносяться іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності на території даної держави.
Т.А.Говорушко, Н.І. Обушна [5]	Іноземні інвестиції – це сукупність грошових, майнових, інтелектуальних та інших цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності (згідно чинного законодавства) на території України з метою отримання при цьому вигоди – прибутку (доходу) та/або ж досягнення економічного, соціального, інноваційного й екологічного ефектів.
III. Автори, що розглядають іноземні інвестиції як активи, капітал	
В.М. Герзанич [4]	Прямі іноземні інвестиції як вкладення капіталу з метою придбання довгострокового економічного інтересу в країні-реципієнті капіталу, яке забезпечує контроль прямого іноземного інвестора над об'єктом розміщення капіталу. Тобто, іноземні інвестиції практично повністю пов'язані з вивозом приватного підприємницького капіталу, не враховуючи при цьому відносно невеликі за обсягом закордонні інвестиційні фірми, які належать державі.
Дж. Даннінг [19]	Іноземними інвестиціями є інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів, таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливість.

Закінчення табл. 1

Автори та джерело	Визначення поняття
С. Хаймер [20]	Прямі іноземні інвестиції – це термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині. Тобто ключовим елементом прямих іноземних інвестицій є контроль.
Н.А. Хрущ [16]	Іноземні інвестиції – це інвестиції іноземних юридичних та фізичних осіб, іноземних держав, міжнародних урядових та неурядових організацій на території конкретної країни.
С.М. Тесля [15]	Іноземні інвестиції – це материнські і нематеринські капітали, які вкладають держава, компанія чи підприємець в інші підприємства за кордоном для отримання підприємницького прибутку за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях.
А.В. Череп [17]	Іноземні інвестиції характеризують вкладення капіталу нерезидентами (юридичними або фізичними особами) в об'єкти (інструменти) інвестування даної країни.
Л.Я. Ванькович, С.І. Ковальчук [2]	Під іноземними інвестиціями необхідно розуміти довгострокове вкладення капіталу, яке не суперечить чинному законодавству, в різні галузі і сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону середовища, як всередині країни, так і за кордоном, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання доходу.
О.П. Свідер [14]	Прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу.

На основі узагальнення формулювань терміну «іноземні інвестиції» можна зробити висновок про те, що ряд визначень має суттєві недоліки, які характерні для всіх трьох груп дослідників.

Обмеженість правового визначення в трактуванні сутності «іноземних інвестицій» властива підходам деяких фахівців, які розглядають іноземні інвестиції як усі види цінностей, що вкладаються на території тієї або іншої країни в об'єкти інвестиційної діяльності [5; 7; 13]. Подібне визначення надане і в Законі України «Про режим іноземного інвестування» [1]. Слід зазначити, що в законодавстві України відсутнє визначення поняття «цінності», тому автори на свій розсуд можуть його доповнювати або скорочувати.

Вважаємо справедливим зауваження В.М. Косака [8], що не зовсім вдалими є визначення категорії «іноземні інвестиції» через категорію «цінності», оскільки остання є ширшою і об'єднує також об'єкти, не пов'язані з інвестуванням. Тому категорію «цінності» необхідно замінити конкретнішими об'єктами: гроші, цінні папери, майнові права тощо. Цієї точки зору дотримуються й інші автори [5]. У переважній більшості робіт або зовсім відсутнє визначення об'єктів інвестиційних вкладів [3; 7; 13; 16], або нечітко їх визначено, зокрема, не вказані позики, кредити, які можуть бути інвестиціями [18]. Крім того, вважаємо, що значним інвестиційним ресурсом при іноземному інвестуванні виступає також людський капітал. Специфіка даного ресурсу полягає в тому, що від активності і результативності інвесторів (вміння і знання в галузі

управління, маркетингу, підприємництва, технологічного лідерства) залежить якість сформованого капіталу, тобто зростання вартості компанії (на мікрорівні), створення національного продукту (на макрорівні).

У ряді робіт [6; 17] хоча і присутній перелік об'єктів вкладень, однак недостатньо повно визначені суб'єкти цього процесу, зокрема, такі як міжнародні організації, іноземні держави.

Враховуючи, що іноземним інвестиціям притаманний відкладений характер отримання результату, важливим моментом є визначення кінцевої мети інвестиційної діяльності. У цьому зв'язку видається некоректним ототожнення категорій доходу і прибутку [2; 5; 7].

Крім того, в більшості формулювань або не наводиться конкретна ціль такої діяльності [13; 17; 20] або обмежується отриманням тільки підприємницького прибутку чи прибутку і соціального ефекту [1; 15].

Не применшуючи роль названих цільових показників, зазначимо, що в умовах ринкової економіки при інвестуванні важливе місце займають такі цільові установки, як зростання вартості капіталу компанії, досягнення економічного, соціального, інноваційного й екологічного ефектів [5; 14].

Усі викладені визначення іноземних інвестицій мають свої переваги і недоліки, проте, жодне з них не є достатньо повним. Вважаємо, що поняття іноземні інвестиції є комплексним багатогранним явищем, яке взаємодіє з макро- і мікроекономічними категоріями, тому розгляд його виключно з позиції цінностей [1; 5; 7; 13], активів, капіталу [2; 4; 14–17; 19; 20] є дещо звуженим. Приєднуємося до групи авторів, які розглядають іноземні інвестиції як економічну категорію [3; 6; 9; 18; 21].

Формулювання сутності економічної категорії передбачає визначення найбільш суттєвих ознак іноземних інвестицій, а саме:

- відносини двох сторін різних країн при перетині інвестиційними ресурсами національних кордонів держав, які відбуваються в рамках законодавства приймаючої сторони;
- найбільш повну характеристику сучасних об'єктів і суб'єктів інвестування;
- цілеспрямованість інвестиційних ресурсів на отримання результатів інвестування, перш за все, прирощення капіталу (зростання вартості компанії, створення національного продукту), досягнення певного рівня прибутку та різних видів ефектів.

Наведеним ознакам сутності іноземних інвестицій як економічної категорії відповідатиме наступне визначення автора. Іноземні інвестиції – це економічна категорія, яка характеризує систему економічних відносин між учасниками різних країн, що виникають в процесі вкладення іноземними фізичними, юридичними особами, міжнародними організаціями, іноземними державами за межі країни базування (відповідно до законодавства країни-реципієнта) ресурсів, (матеріальних, нематеріальних які мають грошову оцінку, фінансових активів, грошей, позик та кредитів), а також технологій, вміння і знання в галузі управління, маркетингу, підприємництва для здійснення інвестиційної діяльності з метою прирощення капіталу, отримання прибутку та/або досягнення економічного, соціального, інноваційного та екологічного ефектів.

Приймаючи рішення щодо вкладання вільного капіталу, іноземний інвестор в першу чергу вивчає фактори, які, на його погляд, можуть вплинути на примноження вартості вкладеного капіталу в об'єкт інвестування обов'язково з урахуванням ризиків втрат.

Наскільки інвестиційно привабливою є країна можна судити з матеріалів Європейської бізнес-асоціації, що підготувала черговий індекс інвестиційної привабливості України (рис. 1).

Рис. 1. Зміни індексу інвестиційної привабливості України, побудовано за даними [10; 12]

З наведених даних видно, що Україна перманентно поліпшує свої позиції в рейтингу "Doing Business", однак це означає лише певне покращення інституціональної сфери, а саме українського законодавства, що не відображає реальні зміни в діяльності бізнесу. Як справедливо визначають експерти, рейтинг не охоплює оцінок експертів і практиків, які б спирались як на нормативну базу, так і практичний аспект реалізації. В той же час за статистикою, враховуючи досвід інших країн, один пункт підвищення в "Doing Business" в середньому дає країні до 300 млн дол. США додаткових інвестицій. Можна спостерігати пряму залежність між зростанням рейтингу інвестиційної привабливості України і обсягом ПІІ в Україну і з країни (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать про те, що до 2013 р. спостерігалось зростання ПІІ в Україну та з України (за винятком 2012 р.). Починаючи з 2014 р. з погіршенням інвестиційного клімату в країні спостерігається негативна динаміка цих показників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як свідчить світовий досвід, який за багатьма напрямками є прийнятний для України, іноземні інвестиції надходять в країни зі стабільними соціально-економічними умовами господарювання та ефективним інституційним забезпеченням, де в результаті сприятливого інвестиційного клімату створені умови для належної окупності інвестиції без суттєвих ризиків. Можливими напрямками активізації іноземної інвестиційної активності в Україні є такі:

- стабільне законодавство, яке забезпечує державні гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу;
- створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів;
- заборона ввезення іноземними інвесторами застарілої продукції та технологій;

- розробка та прийняття законодавчої бази щодо страхування ризиків підприємств з іноземними інвестиціями.

Таблиця 2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україні за 2002–2015 рр. [11]

	ПІІ в Україні			ПІІ з України			Сальдо		
	сума	+, -	%	сума	+, -	%	сума	+, -	%
	млн дол. США			млн дол. США			млн дол. США		
2002	5339,0			143,9			5195,1		
2003	6657,6	+1318,6	24,70	163,5	+19,6	13,62	6494,1	+1299,0	25,00
2004	8353,9	+1696,3	25,48	175,9	+12,4	7,58	8178,0	+1683,9	25,93
2005	16375,2	+8021,3	96,02	218,2	+42,3	24,05	16157,0	+7979,0	97,57
2006	21186,0	+4810,8	29,38	221,5	+3,3	1,51	20964,5	+4807,5	29,75
2007	29489,4	+8303,4	39,19	6196,1	+5974,6	2697,34	23293,3	+2328,8	11,11
2008	35723,4	+6234,0	21,14	6198,6	+2,5	0,04	29524,8	+6231,5	26,75
2009	40026,8	+4303,4	12,05	6223,3	+24,7	0,40	33803,5	+4278,7	14,49
2010	44708,0	+4681,2	11,70	6871,1	+647,8	10,41	37836,9	+4033,4	11,93
2011	49362,3	+4654,3	10,41	6898,0	+26,9	0,39	42464,3	+4627,4	12,23
2012	54462,4	+5100,1	10,33	6481,9	-416,1	-6,03	47980,5	+5516,2	12,99
2013	58156,9	+3694,5	6,78	6575,3	+93,4	1,44	51581,6	+3601,1	7,51
2014	45916,0	-12240,9	-21,05	6352,2	-223,1	-3,39	39563,8	-12017,8	-23,30
2015 (II кв.)	42851,3	-3064,7	-6,67	6254,4	-97,8	-1,54	36596,9	-2966,9	-7,5

Крім того, для іноземних інвесторів першочергового значення набуває механізм залучення інвестицій. Найважливішими факторами є стабілізація політичної та економічної системи в країні, прискорення судової реформи, подолання корупції у владних структурах, а також наявність якісної інфраструктури і прозорих умов ведення бізнесу. Основний момент, що цікавить інвестора, — це можливість повернення інвестицій. Якщо створено прозорі умови ведення бізнесу і якщо іноземні компанії бачать в країні інтерес, жодна криза не є причиною виходу інвесторів з країни.

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96, станом на 15.01.2011 // zakon.rada.gov.ua.

Pro rezhym inozemnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 19.03.1996 № 93/96, stanom na 15.01.2011 // zakon.rada.gov.ua.

2. Ванькович Л.Я., Ковальчук С.І. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2008. — №635: Менеджмент та підприємство в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — С. 146–152.

Vankovych L.Ia., Kovalchuk S.I. Inozemni investitsii: vyznachennia, sutnist, klasyfikatsiia // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». — 2008. — №635: Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku. — S. 146–152.

3. Гаврилюк О.В. Прямі іноземні інвестування у світогосподарських процесах: Автореф. дис... докт. екон. наук: 08.01.01 / Київський університет імені Тараса Шевченка. — К., 1999. — 31 с.

Havryliuk O.V. Priame inozemne investuvannia u svitohospodarskykh protsessakh: Avto-ref. dys... dokt. ekon. nauk: 08.01.01 / Kyivskiy universytet imeni Tarasa Shevchenka. — K., 1999. — 31 s.

4. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні // Ефективна економіка. — 2014. — №4. — С. 43–48.

Herzanych V.M. Osnovni nedoliky ta problemy zaluchennia inozemnykh investitsii v Ukraini // Efektyvna ekonomika. — 2014. — №4. — S. 43–48.

5. Говорушко Т.А., Обушна Н.І. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація // Теорії мікро-макроекономіки. — 2013. — Вип. 41. — С. 91–99.

Hovorushko T.A., Obushna N.I. Sutnist priamykh inozemnykh investytsii ta yikh klasyfikatsiia // Teorii mikro-makroekonomiki. – 2013. – Вуп. 41. – S. 91–99.

6. *Egorov A.Yu.* Investitsionnyy potentsial: formirovaniye i realizatsiya. – Харьков, 2007. – 188 с.

Egorov A.Yu. Institutcionalizm. Investitsionnyi potentsial: formirovaniye i realizatsiia. – Kharkov, 2007. – 188 s.

7. *Кібенко О.Р.* Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: Дис... докт. юрид. наук: 12.00.04 04 / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2006. – 527 с.

Kibenko O.R. Suchasnyi stan ta perspektvyu pravovoho rehuliuvaniya korporatyvnykh vidnosyn: porivnialno-pravovyi analiz prava YeS, Velykobrytanii ta Ukrainy: Dys... dokt. yuryd. nauk: 12.00.04 04 / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ia. Mudroho. – Kharkiv, 2006. – 527 s.

8. *Kosak V.M.* Правові засади іноземного інвестування в Україні. – Львів: Центр Європи, 2005. – 223 с.

Kosak V.M. Pravovi zasady inozemnoho investuvannya v Ukraini. – Lviv: Tsentr Yevropy, 2005. – 223 s.

9. *Маглаперідзе А.С.* Інвестиційний менеджмент. – Донецьк: Норд-Пресс, 2007. – 229 с.

Mahlaperidze A.S. Investytsiyni menedzhment. – Donetsk: Nord-Press, 2007. – 229 s.

10. Останні дані рейтингу інвестиційної привабливості України за версією ЕВА // investcenter.km.ua.

Ostanni dani reitynhu investytsiynoi pryvabylyvosti Ukrainy za versiieiu EVA // investcenter.km.ua.

11. Прямые иностранные инвестиции (Украина) // index.minfin.com.ua.

Priamye inostrannyye investitsii (Ukraina) // index.minfin.com.ua.

12. Рейтинг ЕВА: инвестиционная привлекательность Украины снова падает // www.eurointegration.com.ua.

Reiting EVA: investitsionnaia pryvlekatelnost Ukrainy snova padaet // www.eurointegration.com.ua.

13. *Сазонец І.Л., Федорова В.А.* Інвестування: міжнародний аспект. – К.: ЦУЛ, 2007. – 272 с.

Sazonets I.L., Fedorova V.A. Investuvannya: mizhnarodnyi aspekt. – K.: TsUL, 2007. – 272 s.

14. *Свідер О.П.* Оцінка прямого іноземного інвестування промислових підприємств: Дис... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2015. – 249 с.

Svider O.P. Otsinka priamoho inozemnoho investuvannya promyslovykh pidpriemstv: Dys... kand. ekon. nauk: 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy» / Khmelnytskyi natsionalnyi universytet. – Khmelnytskyi, 2015. – 249 s.

15. *Тесля С.М.* Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 131–139.

Teslia S.M. Priami inozemni investytsii yak ekonomichna katehoriia, yikh sut ta klasyfikatsiia // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2009. – Вуп. 19.3. – S. 131–139.

16. *Хрущ Н.А.* Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології. – Хмельницький: ХНУ, 2004. – 309 с.

Khrushch N.A. Investytsiina diialnist: suchasni stratedii ta tekhnolohii. – Khmelnytskyi: KhNU, 2004. – 309 s.

17. *Череп А.В.* Инвестознaвство. – К.: Кондор, 2006. – 398 с.

Cherep A.V. Investoznavstvo. – K.: Kondor, 2006. – 398 s.

18. *Шевченко Л.М.* Финансовый механизм привлечения иностранных инвестиций в экономику России: Дис... докт. юрид. наук: 08.00.10 / Саратовский ун-т. – Саратов, 2003. – 171 с.

Shevchenko L.M. Finansovyi mekhanizm pryvlecheniia inostrannykh investitsii v ekonomiku Rossii: Dis... dokt. iurid. nauk: 08.00.10 / Saratovskii un-t. – Saratov, 2003. – 171 s.

19. *Dunning, J.H.* (1993). Enterprises and the Global Economy. Wesley Publishing Company. Chapter 3. 687 p.

20. *Humer, S.H.* (1976). The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment. Cambridge: M. I. F. Press. 253 p.

21. OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment. 4th ed. 2008 // www.oecd.org.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2016.